

ZEITGEIST

A film kritikai vizsgálata

„Megismeritek az igazságot, és az igazság megszabadít titeket.” (Jn 8:32)

1. A filmről

A *Zeitgeist* (Korszellem) egy dokumentumfilm, amelyet 2007-ben jelentetett meg Peter Joseph, és amely az interneten szabadon megtekinthető (zeitgeistmovie.com). A film három részből áll, mindhárom egy-egy leleplező dokumentumfilm kíván lenni a kereszténységről, a 2001. szeptember 11-ei támadásról a World Trade Center ellen, valamint a Federal Reserve Bank tevékenységéről és a világkormányzat létrehozására irányuló vágyáról. A filmet több nyelvre is lefordították, köztük magyarra is (felirat). Ennek a tanulmánynak nem célja, hogy a második és harmadik rész állításaival foglalkozzon, azonban mielőtt rátérnénk az első rész alaposabb vizsgálatára, röviden foglaljuk össze, miről is szól a *Zeitgeist*.

Az első rész, *A világ legnagyobb sztorija* (The Greatest Story Ever Told) a bibliai kereszténység alapjait cáfolja meg, összefüggésbe hozva azt az ősi napimádattal és a letűnt civilizációk vallásával. Jézus személyét kapcsolatba hozza olyan mitológiai alakokkal, mint Hórusz, Mitra, Dionüsziosz stb., és azt állítja, hogy Jézus valójában sosem létezett, mint történelmi alak. A vallás – és mitológia – célja a film szerint nem más, mint az emberek manipulálása.

A második rész, *A Színház az egész világ* (All the World's a Stage) Michael Moore *Fahrenheit 911* című híres dokumentumfilmjéhez hasonlóan egy összeesküvés-elméletet mutat be arra vonatkozóan, hogy az USA kormánya aktív résztvevője volt a 2001. szeptember 11-ei, World Trade Center, valamint a Pentagon ellen elkövetett merényleteknek.

A harmadik rész, *Ne törődj az emberrel a függöny mögött* (Don't Mind the Men Behind the Curtain) címmel a Szövetségi Tartalék Bank vezetőinek szerepét mutatja be a történelmi eseményekben. Felvázol egy teóriát arra, hogy az SzTB vezetői egy világkormányzat létrehozását tervezik, és ezen már több évtizede munkálkodnak a háttérben. Ez a szervezet uralja az oktatást, a médiát, a politikát, és ezen intézmények segítségével tudatlanságban tartja és manipulálja az embereket.

A filmmel kapcsolatban számos kritikát megfogalmaztak már. Egyik legfontosabb, hogy a film anekdotákat, ismeretlen eredetű történeteket és beszámolókat használ fel saját elméletét alátámasztó bizonyítékként. Ezek kiegészülnek a videó- és hangbejátszásokkal, valamint könyvekből vett idézetekkel – mindez anélkül, hogy az idézet pontos helyét

megadná. Ezzel gyakorlatilag lehetetlenné teszi az információk ellenőrzését. A film veszélyes, hiszen a nézői elfogadják az állításait anélkül, hogy saját kutatásukkal ellenőriznék annak tartalmát.

2. A film állításai a kereszténységről

A film olyan állításokat fogalmaz meg, amelyek alapjaiban vonják kétségbe a kereszténység létjogosultságát és igazságtartalmát. Először a következő idézetekkel vizsgáljuk meg, hogyan tekint a *Zeitgeist* a kereszténységre, a későbbiekben pedig szemügyre vesszük a bizonyítékokat, amelyekkel véleményét igyekszik alátámasztani.

„Minden intézmény hazudott nekünk, miért gondolnánk, hogy ez alól a vallás intézménye az egyetlen kivétel? A világ vallási intézményei a mocsokság legalja. Azoknak az embereknek a műve, akik létrehozták számunkra a kormányokat, a korrupt oktatási rendszereket, a nemzetközi bankkartelleket. Mert mestereink fütyülnek rád, vagy a családotra, csak azzal törődnek, amivel mindig is törődtek: az egész rohadt világ irányításával. Félrevezettek minket, el az igazságtól, el az univerzum mindenhatójától, akit Istennek nevezünk.”

„A kereszténység egyszerűen nem az igazságon alapul. Úgy találjuk, hogy a Kereszténység nem több egy római történetnél, amit politikai célokból hoztak létre. (...) A társadalmi kontroll céljából írták bele a történelembe.”

A film ezen állítása igencsak problematikusá válik, ha megvizsgáljuk a kereszténység létrejöttének a módját. Hosszú évszázadok vezettek el odáig, hogy az első századi formájában megszületett. Az Ószövetség számos előképet, ígéretet, próféciát tartalmazott, amelyek mind hozzájárultak egy első századi ácsmesterből lett Tanító felemelkedéséhez, és ahhoz, hogy imádata és követése viszonylag rövid idő alatt világszerte elterjedt.

A *Zeitgeist* kijelentése, miszerint a kereszténység „nem több egy római történetnél, amelyet politikai célokból hoztak létre”, minden alapot nélkülöz. Ha így lenne, akkor az így kialakított kereszténységnek több ponton is kapcsolódnia kellene a Római Birodalom politikai, társadalmi és vallási rendszeréhez. Ami azonban az Újszövetségből kiderül – amelyet a film fenti állítása alapján „római történetnek” kellene tekintenünk – számos fontos elemben eltér a Római Birodalomtól. A keresztények nem vettek részt a császárimádatban, ami pedig létfontosságú lett volna a Birodalom számára, ha csakugyan politikai céllal jön létre a kereszténység. Ha választaniuk kellett, akkor inkább az Istennek való engedelmesség mellett döntöttek még akkor is, ha ez azt jelentette, hogy engedetlenek Rómával szemben, ami miatt meg kell halniuk. Pál apostol bírósági tárgyalásai és kihallgatásai is azt mutatják, hogy a kereszténység nem szolgál semmilyen római társadalmi vagy politikai célt.

Így megdől a film azon állítása is, miszerint a keresztény hit „A hatalom iránti vak engedelmességre sarkall.” Ezzel szemben Jézus követői ezt vallották: „Istennek kell inkább

engedelmeskednünk, mint az embereknek” (ApCsel 5:29) – és tették ezt minden esetben, amikor csak a hitük és a társadalmi-hatalmi megfelelésük és engedelmességük miatt be kellett volna hódolniuk az uralkodó hatalmaknak.

Talán az egyik legsúlyosabb állítása a filmnek a kereszténységről a következő: „Az emberek valóságtól és egymástól való elszakítását szolgálja.” Ez a mondat két ponton is megdől, ugyanis Jézus követése sem a valóságtól, sem egymástól nem akarja elszakítani az embereket – sőt, épp ellenkezőleg. (1) A valóság és az igazság mindig is fontos volt a keresztények számára, még pedig olyannyira, hogy Jézus önmagát nevezi az igazságnak (Jn 14:6), és elmondja, hogy aki őt követi, az valóban megismeri a felszabadító igazságot (Jn 8:31-32). A későbbiekben is végig arra buzdítják az Egyház vezetői a híveket, hogy ne vak hiszékenységben éljenek, hanem mindent alaposan vizsgáljanak meg, meggyőződve igazságtartalmáról: „Ezek [a béreaiak] nemesebb lelkűek voltak, mint a thesszalonikaiak, teljes készséggel fogadták az ígét, és napról napra kutatták az Írásokat, hogy valóban így vannak-e ezek a dolgok” (ApCsel 17:11); valamint „mindent vizsgáljatok meg: a jót tartsátok meg, a gonosz minden fajtájától tartózkodjatok” (1Thessz 5:21-22). (2) Az emberek egymástól való elszakítása sem célja a kereszténységnek. Erre tanította Jézus a követőit: „amit szeretnétek, hogy veletek tegyenek az emberek, azt tegyétek ti is velük” (Mt 7:12, EF). Ezen túlmenően a keresztények szeretik az embertársaikat (Mk 12:31), valamint az ellenségeiket egyaránt (Mt 5:43-44), segítenek a bajba jutott embereken (Mt 25:34-40, Lk 10:25-37). Bár Jézus követése valóban eredményezhet feszültséget a kapcsolatokban (Mt 10:34-36), ez azonban soha nem a keresztények által generált ellentét. A keresztények ugyanis a kapcsolatok szeretetben történő megőrzésére igyekeznek a nem keresztényekkel is (1Kor 7:13, 1Pt 3:1-2).

Ahhoz, hogy a fenti és a még bemutatásra kerülő állításait a film igazolja, komoly bizonyítékokat kell felhoznia. Ezeket a további állításokat mérlegeljük a következőkben.

3. A film kritikai vizsgálata

Amint már láttuk, nem hiteles az a kép, amelyet a kereszténység létrejöttéről és működési elvéről (emberek manipulálása) bemutatott. A továbbiakban sorra vesszük a legjellemzőbb ellenvetéseket és „bizonyítékokat”, amelyeket ismertet. A film sikere abban keresendő, hogy az emberek többsége, aki megnézi, nem veszi a fáradságot, hogy utánajárjon az állításoknak, és elvégezze a maga kutatását Jézusról és a követőiről. Ha ezt megtenné, érdekes dolgokat találna. Nézzük ezeket...

3.1. A kereszténység, mint napimádat

A film azzal kezdődik, hogy bemutatja, a történelem során hogyan alakult ki és fejlődött tovább a napimádat különféle kultúrákban. Állítása szerint ez hatással volt a kereszténységre is:

„Az igazság az, hogy Jézus a Gnosztikusok keresztény szekta Napistene volt. És mint minden pogány Isten, egy mitológiai figura.”

Az állítás második felét a későbbiekben fogjuk megvizsgálni, az első felével pedig most foglalkozunk.

Az angol nyelvű filmben még egyértelműbb Jézus párhuzamba állítása a Nappal, hiszen az angol nyelvben az Isten Fia (Son of God) és Isten Napja (Sun of God) között csak egy betű az eltérés.

Először is azt kell felismernünk, hogy a judaizmusban és a belőle kifejlődött kereszténységben minden olyan vallási aktus bálványimádásnak minősült, aminek a tárgya nem Jahve volt, az egyetlen Isten (2Móz 20:2-5). Ez magába foglalta az égitestek imádatát is, az ezért járó büntetés pedig a halál volt (5Móz 17:2-5). A napimádat mégis felbukkant Izraelben, és Jósiás királynak kellett Jahve igaz imádatát megtisztítani ezektől a pogány motívumoktól:

„Ezután megparancsolta a király Hilkiájá főpapnak, a másodrangú papoknak és az ajtóőröknek, hogy hordjanak ki az ÚR templomából minden olyan fölszerelést, amely Baalnak, Asérának és az ég minden seregének készült. Elégette azokat Jeruzsálemen kívül, a Kidrón mezején és a hamut Bételbe vitette. Eltávolította a bálványpapokat, akiket Júda királyai alkalmaztak azért, hogy az áldozóhalmokon tömjénezzenek Júda városaiban és Jeruzsálem környékén, meg azokat is, akik a Baalnak, a napnak, a holdnak, a szerencsecsillagoknak és az ég egész seregének tömjénezték. Eltávolította az ÚR házána bejáratától a lovakat, amelyeket Júda királyai a nap tiszteletére állítottak oda, Netan-Melek főember szobája mellé, egy külön csarnokba. A napnak szentelt kocsikat is elégette” (2Kor 23:4-5, 11, lásd még: Ez 8:16).

Vajon mi értelme lett volna egy törvénynek a napimádat ellen, vagy a napkultusz elpusztításának Izraelben, ha a vallásuk a napimádatra épült? És ha nem erről van szó az Ószövetségben és Izrael esetében, akkor nem lehet erről szó az Újszövetségben sem Jézus követői között. Az ószövetségi judaizmus és az újszövetségi kereszténység között az egyetlen különbség, hogy az előbbi a még el nem jött Messiást várta, az utóbbi pedig a már eljött Jézust, mint Messiást hirdette és követte. Mivel pedig az Ószövetség számos törvénye Jézusra mutatott előre, azok további fenntartása értelmetlenné vált, miután eljött a Megváltó (pl. papság, áldozatok stb.). Ami viszont megmaradt, az Isten egyedüli imádata: „Ezután az ördög egy nagyon magas hegyre vitte Jézust. Megmutatta neki a világ összes királyságát és ragyogását. 'Ezt mind neked adom – mondta –, ha leborulva imádsz engem.' Jézus erre így szól: 'Menj el tőlem, Sátán! Mert ezt mondja az Írás: »Az Urat, a te Istenedet imádd, és csak neki szolgálj!«' Ekkor otthagya őt az ördög, és angyalok jöttek, hogy szolgáljanak neki” (Mt 4:8-11, EF, lásd még: Mt 22:37-38, 1Jn 5:21).

Az Ószövetséghez hasonlóan az Újszövetségben is az imádat tárgya egyedül Isten, nem pedig a Nap, vagy bármely más égitest. Ha Jézus valójában nem Isten Fia, hanem Isten Napja lenne, akkor nem lenne szükség a napimádat és egyéb bálványimádat tiltására sem.

Hogy Jézust azonosítsa a nappal, a *Zeitgeist* idéz számos verset a Bibliából, amelyeket Jézusra, mint a Napra vonatkoztat. Ezeket a verseket azonban kiragadja a szövegekörnyezetéből, és nem veszi figyelembe, hogy azok valójában miről szólnak. Nézzük most meg az általa idézetteket a szövegösszefüggésükkel és tágabb bibliai tartalmukkal együtt.

(1) *Jn 9:5 – „Amíg a világban vagyok, a világ világossága vagyok.”*

A Bibliában a világosság nem egyenlő a Nappal. Ez már a teremtésben is megjelenik, ahol Isten megalkotja a világosságot még az előtt, hogy megteremtené a Napot és az egyéb égitesteket (1Móz 1:3-5, 14-19). Ugyanez jelenik meg a Jelenések könyvében, ahol az eljövendő új világról beszélve azt mondja a Szentírás, hogy nem a Naptól származik annak a világossága, hanem Istentől (Jel 21:23-24). Mivel Isten a világossága az Új Jeruzsálemnek, ezért nem meglepő, hogy Jézus, Isten Fia lévén magára mondja, hogy ő a világ világossága.

A világosság azonban nem minden esetben a fény jelenlétét jelenti fizikai értelemben, sokkal inkább az igazság birtoklását, ismeretét (Lk 11:35, 16:8, Róm 13:12, 2Kor 4:6). Ez abból is nyilvánvaló, hogy nem csak Jézust nevezi a Szentírás a „világ világosságának”, hanem a követőit is (Mt 5:14). Ha a keresztyéneket nem azonosítjuk a „világ világossága” kifejezés miatt a Nappal, akkor miért tennénk ezt Jézussal? Talán helyesebb lenne megvizsgálni, milyen értelemben is használja rá ezt a szót a Biblia.

(2) *Mt 28:7 – „És menjetek el gyorsan, mondjátok meg a tanítványainak, hogy feltámadt a halottak közül.”*

A Jézus feltámadására vonatkozó megjegyzés semmi esetre sem a napkeltére vonatkozik, sem a Nap újbóli emelkedésére és a nappali órák hosszabbodására a téli napforduló után. A vers Jézus kivégzése utáni feltámadásáról beszél. Ő valóban elszenvedte a fizikai halált a kivégzése után, és 3 napig a sírban volt. Az ő halála és a Nap járása között azonban nem volt semmilyen összefüggés, az továbbra is járta a maga útját az égen („beesteledett” – Mt 27:57, továbbra is napokban mérték az idő múlását – Mt 27:63-64, „hajnalban” – Mt 28:1).

Ha Jézus feltámadását a Nap feltámadásának tekintjük, akkor a halálát és a három napnyi halotti állapotát is a Napra kell vonatkoztatnunk. Azonban nincs nyoma sehol annak, hogy egy három napos napfogyatkozás lett volna valaha is a történelemben.

Maga a „feltámadt” kifejezés sem egyedül Jézusra vonatkozik, hiszen több emberről is tudunk az Írásban, akit próféták, Jézus, vagy első követői támasztottak fel (1Kir 17:19-24, 2Kir 4:32-35, 13:21, Mt 9:23-26, 27:51-53, Jn 11:43-44, ApCsel 9:36-43, 20:9-10). Ha az ő feltámadásukat nem hozzuk összefüggésbe a Nappal és a napkeltével, akkor miért épp a Jézuséval tennénk ugyanezt?

(3) *Jn 14:3 – „És ha majd elmentem, és helyet készítettem nektek, ismét eljövök, és magam mellé veszek titeket.”*

Először is, a verset nem pontosan idézi a film, ugyanis a vége így szól: „...hogyan ahol én vagyok, ott legyetek ti is.” Jézus tehát egy olyan helyre megy el, ahol helyet készít az övéinek. A visszajövetele szintén nem a napkeltére vonatkozik, hiszen nem rendszeres, ismétlődő visszajöveteleiről beszél, hanem egyszeri eseményről. Ennek pedig a célja az lesz, hogy magához vegye a követőit, és ők is ott legyenek, ahol Jézus van. Mindenhol a Bibliában Jézus egyszeri visszajöveteléről olvashatunk, nem pedig egy mindennap ismétlődő eseményről (Mt 24:29-31, 1Thessz 4:13-5:3). Mivel egyszeri eseményről van szó, a Szentírásban gyakran utalnak rá úgy, mint az Úr napjára, amelyen visszajön (Ez 30:3, Jóel 2:11, Ám 5:20, Zof 1:14, ApCsel 2:20, 2Pt 3:10).

(4) *2Kor 4:6 – „hogyan felragyogjon előttünk Isten dicsőségének ismerete”*

A vers megint csak pontatlanul van idézve, a teljes szövege így hangzik: „Isten ugyanis, aki ezt mondta: 'Sötétségből világosság ragyogjon fel', ő gyújtott világosságot szívünkben, hogy felragyogjon előttünk Isten dicsőségének ismerete Krisztus arcán.” A világosság, felragyogás valamint Isten dicsősége a versben mind Isten ismeretével vannak összefüggésben. Isten dicsősége nem a Napra utal, ahogyan azt a film állítja, hiszen az Ószövetségben többször is megjelent a Földön, nem pedig az égen (2Móz 40:35, 3Móz 9:23, 4Móz 14:10, 16:19, 17:7, 1Kir 8:11, 2Kron 5:14, 2Kron 7:2). Talán ezekben a versekben a „megjelent az Úr dicsősége” kifejezést arra értelmezné a film, hogy felragyogott a napfény, a tágabb összefüggéseiben azonban ez az értelmezés nem helytálló. A 2Kron 7:2 beszámol arról, hogy Isten dicsősége megjelent a Templomban, és emiatt nem tudtak bemenni oda a papok. Ez nem csak a napsugarak beragyogása volt az ablakokon, hanem valami sokkal hatalmasabb jelenség, ami lehetetlenné tette a templomba való belépést. Isten dicsősége továbbá a földön lakozik (Zsolt 85:10), valamint az egek fölött (Zsolt 113:4), ami azt jelenti, hogy nem állandó a helye az égen, mint a napnak. Isten dicsősége egyszerre tölti be az egész földet (Ézs 6:3), ez azonban a Nap számára lehetetlen lenne a Föld gömbölyű alakja miatt – egyszerre csak az egyik oldalát tudná betölteni. Az Úr dicsősége olyasvalami, amit minden ember látni fog a jövőben, ez pedig arra utal, hogy a jelenben nem látja mindenki, ezért nyilvánvaló, hogy nem a Napról van szó (Ézs 40:5). Ez a dicsőség pedig meglátszik az embereken is (Ézs 60:2, 1Kor 11:7, 2Kor 3:7). A Nappal ellentétben Isten dicsőségének lehetnek hangos megnyilvánulásai is (Ez 43:2), valamint akár éjjel is megjelenhet (Lk 2:8-9). Ezek a jellemzők nem vonatkozhatnak a Napra.

(5) *Róm 13:12 – „Tegyük le tehát a sötétség cselekedeteit, és öltük fel a világosság fegyvereit.”*

Talán említenem sem kell, hogy az idézet megint ki van ragadva a szövegkörnyezetéből. Valójában így szól: „A szeretet nem tesz rosszat a felebarátnak. A szeretet tehát a törvény betöltése. De mindezt valóban tegyétek is, mert tudjátok az időt, hogy itt van már az óra, amikor fel kell ébrednetek az álomból. Hiszen most közelebb van hozzánk az üdvösség,

mint amikor hívőkké lettünk: az éjszaka múlik, a nappal pedig már egészen közel van. Tegyük le tehát a sötétség cselekedeteit, és öltük fel a világosság fegyvereit. Mint nappal illik, tisztességben járjunk: nem dorbézolásban és részegeskedésben, nem szeretkezésben és kicsapongásban, nem viszálykodásban és irigységben, hanem öltsetek magatokra az Úr Jézus Krisztust; a testet pedig ne úgy gondozzátok, hogy bűnös kívánságok ébredjenek benne” (Róm 13:10-14).

A vers nem az éjszakai sötétség elmúlásáról és a napkeltéről beszél a hajnali órákban, hanem egészen másról. Az ember megtérése utáni állapotát és tulajdonságait állítja szembe a még meg nem tért, bűnös, emberi kívánságokkal és cselekedetekkel. A múltó sötétség a világ végére vonatkozik, az álomból való felébredés a megtérés képe, a közelgő világosság pedig az a nap, amikor Jézus visszatér. Itt sem egy rendszeresen ismétlődő eseményről van szó, amely minden nap bekövetkezik, hanem Jézus egyszeri visszatéréséről.

(6) Jn 3:3 – *„Bizony, bizony, mondom néked: ha valaki nem születik újonnan, nem láthatja meg az Isten országát.”*

A film az újjászületést hozza összefüggésbe a felkelő nappal. Ez azonban a szövegösszefüggés miatt lehetetlen (ld. Jn 3:1-21). A Jézus és Nikodémus között lezajlott beszélgetés fő gondolatai a következők: (1) Nikodémus elismeri, hogy Jézus Istentől jött tanító, (2) ez azonban értéktelen felismerés, ha nem születik újjá az ember; (3) Nikodémus nem érti, mit jelent újjászületni, (4) ezért Jézus elmagyarázza neki a szél és a felemelt kígyó példájával: ahogyan a szél útját nem befolyásolhatja az ember, úgy az újjászületés is Isten munkája az emberben, amelyhez hit szükséges, ahogyan az izraelitáknak hinniük kellett, hogy meggyógyulnak, ha felnéznek a kígyóra.

Az újjászületés nem utalhat a napkeltére. Ez nyilvánvaló abból, hogy nem Jézus (vagy a Nap) újjászületéséről van szó a szakaszban, hanem a hívőkéről. Aki hisz Jézusban, az újjászületik (Jn 1:12-13) és e születés által Isten családjának tagjai lesznek (Róm 8:14-17), ahogyan a rendes születés által kerül be a családba a csecsemő. Valójában a Jn 3:3 és a szövegkörnyezete egyetlen utalást sem tartalmaz a Napra.

Megemlíti a film a Jn 3:13-at is: *„Mert nem ment fel a mennybe senki, csak az, aki a mennyből szállt le, az Emberfia.”* A vers – mivel láttuk már a kontextust – nem a Napról szól. Jézus valóban a Mennyből származik, Istentől jött és természetfeletti módon született meg. A Szentírás több helyen is alátámasztja, hogy ő már létezett a fizikai megszületése előtt is (Mik 5:1, Jn 1:1-3, 6:41, 17:5). Ez a vers, amelyet a film alátámasztó bizonyítékul idéz, jobban szemügyre véve megcáfolja az elméletét, hiszen azt mondja, hogy a Fiú a Mennyből szállt le. A Napra azonban soha nem mondjuk azt, hogy leszállna a Mennyből a Földre, ahogyan más helyeken – amint láttuk – ezt mondja a Szentírás Jézusról.

(7) Mk 13:26 – „És akkor meglátják az Emberfiát eljönni a felhőkön...”

A felhőkön való eljövétel nem a Nap felkeltét jelenti a felhők közül, hanem Jézus egyszeri visszajövetelét. A korábbiakban már láttuk, hogy a visszajövetele nem egy ismétlődő esemény lesz, amely időről időre megtörténik, hanem egyszeri, meg nem ismétlődő.

(8) Jn 19:5 – „Ekkor kijött Jézus az épület elé, rajta volt a töviskorona és a bíborruha.”

A versben említett töviskorona nem a Nap sugarait jelképezi, hanem egy valóságos tövisből készült, fonott koszorút, amelyet Jézus fejére tettek a kivégzése előtt. A szövegkörnyezetet figyelembe véve egyetlen másik motívum sem utal arra, hogy kapcsolatot kellene keresnünk Jézus alakja és a Nap között.

Amint láttuk, a filmben bemutatott versek nem támasztják alá, hogy az első keresztények a napimádát hívei lettek volna. A rendező tisztességtelen módon a szövegkörnyezetből kiragadta az általa bemutatott idézeteket, és ezzel megváltoztatta az értelmüket. Nem induktív módon tanulmányozta a Bibliát (vagyis nem a szövegből akarta felfedezni annak valódi tanítását), hanem deduktív módon (vagyis egy előre megfogalmazott hipotézisre keresett bizonyítékot a szövegben, nem törődve azzal, hogy az valójában igaz-e). Továbbá azáltal, hogy a verseket csonkán idézte, megvastagította az általa lényegesnek tartott információkat benne, és csak néhány másodperc erejéig mutatja, az embereknek lehetetlenné teszi, hogy elgondolkodjanak rajta. A filmet megnézve csak olyan szövegeket látunk, amelyek kapcsolatba hozhatók – felületes olvasás – esetén a Nappal, de ha megnézzük, valójában miről is szólnak, lelepleződik a film pontatlansága és tisztességtelensége.

3.2. Jézus és Hórusz kapcsolata

A film Jézus alakját kapcsolatba próbálja hozni más személyekkel, köztük Hóruszsal, hogy bizonyítsa, a kereszténység központi alakja nem volt egyedülálló személyiség. Nézzük meg, mennyi alapja van ezeknek az összehasonlításoknak.

„[Hórusz] Egyiptom napistene, kb. 3000 évvel időszámításunk előtt.”

Egyiptomban a napisten Rá volt, nem pedig Hórusz. Bár Hóruszt tekintették a Nap istenének is, nem csak ez volt a jellemzője. De a nappali Nap istenének Rát tartották.

„A régi egyiptomi leírásokból sokat tudunk erről az égi megváltóról. Hórusznak, a Napnak vagy fénynek volt egy ellensége is, Seth, az éjszaka, a sötétség megtestesítője.”

A magyar felirat („régiegyiptomi leírásokból”) az angolban így hangzik: „From the ancient hieroglyphics in Egypt...” Ez a megfogalmazás azonban pontatlan és tudománytalan, ugyanis a *hieroglyphic* az angolban egy melléknév, így a mondat kb. ezt

mondja: „Az ősi hieroglifikusokból Egyiptomban...” Valójában a *hieroglyphs* (hieroglifák) szónak kellene ott állnia, így a mondat értelmes lenne: „Az ősi hieroglifákból Egyiptomban...” Bár nem tűnik fontosnak ez a tévesztés, mégis az, hiszen olyasvalaki beszél nekünk Egyiptom mitológiájáról, aki nincs tisztában sem a kifejezések megfelelő használatával, sem az angol nyelvtannal.

Az angol szövegben a narrátor a megváltó helyett a *messiás* szót használja, amely a héber nyelvből származik, és felkentet jelent. A zsidó-keresztény vallásban van funkciója ennek a szónak, de az egyiptomi mitológiához nincs köze.

Hórusznak Seth a testvére volt, vagy más források szerint az unokatestvére. Van olyan tradíció, amely szerint Seth volt Hórusz riválisa és az egyiptomi trón bitorlója, vagy másik szerint az egyensúly megteremtésében volt szerepe. A modern egyiptológia nem egységes abban, hogy a Seth és Hórusz közötti közdelem történelmi-politikai küzdelem volt-e, vagy kozmikus-mitológiai.

„Reggelente Hórusz nyeri meg kettejük küzdelmét, este pedig Seth győzedelmeskedik, száműzve Hóruszt az alvilágba.”

Hórusz sosem került az Alvilágba. Ozirisz volt az, akit megöltek és az alvilág ura lett, azonban Hórusz az élők királya volt.

„Hórusz története nagy vonalakban az alábbi: December 25-én születik...”

Ez a megállapítás téves. A perzsa/római Mitrás született ezen a napon, nem pedig Hórusz. Születésének idejét az egyiptomi koiak hónapra teszik (amely novembernek felel meg). A következőkben elmondja, hogy Hórusz egy szűztől született: „December 25-én születik Ízisz-Meri, a szűz gyermekeként.” Az anyja nem volt szűz, hiszen szexuális kapcsolata volt, és Ozirisztől esett teherbe. A szűztől való születés azonban kizárja a szexuális kapcsolat lehetőségét (Lk 1:34-35, Mt 1:24-25).

Bár a film azt állítja, hogy Hórusz születését egy csillag jelezte, még sincs bizonyíték erre. Az említett három király története sem található meg a Hórusz születéséről szóló beszámolóknak. Bár a rendező a három király segítségével Jézus születéstörténetével akarja összekapcsolni Hóruszét, látni fogjuk majd, hogy nincs köze Jézus születéséhez sem *három királynak*. Az állítással ellentétben Hórusz 12 évesen nem volt tanító sem. Az anyja vigyázott rá addig, amíg fel nem készült arra, hogy Egyiptom uralkodója legyen. Arra sincs bizonyíték, hogy megkeresztelték volna. Nem volt 12 tanítványa sem, akikkel együtt utazott volna, hiszen Egyiptom trónjára is egy hosszú harc után került (Seth-tel szemben). A hagyomány szerint a csodákat és mágikus tetteket, amiket véghez vitt, gyermekként tette, nem pedig felnőttként (Jézussal ellentétben). Egy alkalommal Ízisz gyógyította meg egy skorpiócsípéstől, ez szintén ellentétes Jézus egész szolgálatára kiterjedő tökéletes egészségével. Arra sincs bizonyíték, hogy Hóruszt olyan nevekkkel illették volna, mint pl.:

Igaz, Fény, Jó Juhász, Isten Báránya. Úgy jelenik meg, mint gyermek, mint Ízisz és Ozirisz gyermeke, valamint mint a napisten (az ég ura, kelet istene). Typhon, aki a film szerint elárulta őt, nem más, mint Seth. Hóruszt – ismételten a filmmel ellentétben – nem feszítették keresztre, nem temették el három napra, és nem is támadt fel. A Seth-tel folytatott harcáról szóló leírások némelyikében az egyik szeme megsérült, de nem halt meg. Az apja, Ozirisz volt az, akit megöltek, feldaraboltak, és akit életrekelte mágikus erejű anyja, Ízisz.

„Hórusz története, eredeti vagy sem, a világ számos táján megjelenik, hiszen sok istenségnél figyelhetők meg ugyanezek a mitológiai jegyek.”

Érdekesen kezdi megjegyzését a narrátor: „Hórusz története, eredeti vagy sem...” Azt kell mondanunk, hogy nem eredeti, hiszen Hóruszra nem igazak azok a jellemzők, melyeket a *Zeitgeist* neki tulajdonít. Az említett más személyekre sem igazak, hiszen azok csak és kizárólag Jézus Krisztusra érvényesek.

3.3. Jézus és a pogány „megmentők”

A film szerint Jézus jellemvonásai a világ más részein fellelhető mondákban is fellelhetők különféle mitológiai alakok személyében. A film megemlíti közülük néhányat, akik történetét szemügyre vesszük most. Mielőtt azonban ezt megtennénk, az összehasonlítás alapját fektessük le, és nézzük meg, hogyan jelennek azok meg Jézus Krisztus életében.

Jellemző	Igaz?	Hivatkozás
Szűztől születés	Igen	„Íme, a szűz fogan méhében, fiút szül, akit Immánuelnek neveznek” (Mt 1:23)
Isten Fia	Igen	„Erre azok megkérdezték: 'Tehát te vagy az Isten Fia?' Ő pedig így felelt: 'Igazatok van, amikor azt mondjátok, hogy én vagyok.'” (Lk 22:70, EF).
Megmentő	Igen	„A Gyülekezet Krisztus 'Teste' – és Krisztus ennek a 'Testnek' a Megmentője” (Ef 5:23, EF).
Csodákat tett	Igen	„Sok más csodát is tett Jézus... Ezek pedig azért vannak megírva, hogy higgyétek, hogy Jézus Krisztus Isten Fia” (Jn 20:30-31, EF).
Közös étkezés (kenyér és bor)	Igen	„Vette Jézus a kenyeret, áldást mondott, és megtörte, a tanítványoknak adta, és ezt mondta: 'Vegyétek, egyétek, ez az én testem!' Azután vette a poharat és hálát adott, nekik adta, és ezt mondta: 'Igyatok ebből mindnyájan’” (Mt 26:26-27).
Keresztre feszítették	Igen	„Ekkor keresztre feszítették” (Mk 15:24).
Feltámadt	Igen	„Feltámadt a harmadik napon” (1Kor 15:4).
Mennybe szállt fel	Igen	„A szemük láttára felemelkedett az égbe” (ApCsel 1:9, EF).
Ítéletet tart	Igen	„Az Atya nem is ítél senkit, hanem az ítéletet egészen a Fiúnak adta át” (Jn 5:22).

(1) *Attis*

„Attis, aki a szűz Nana gyermekeként látta meg a világot december 25-én, megfeszítették, sírba rakták, 3 nap után feltámadt.”

A beszámolók szerint a szűztől születés az egyetlen jellemző, amely igaz rá. Nem kereszten halt meg, hanem egy fenyő alatt. A kilenc jellemzőből tehát egy van, amely megjelenik a róla szóló mítoszokban.

(2) *Krisna*

„Krisna, Indiából. A szűz Devaki gyermeke, jövetelét a keleti csillag jelezte. Csodákat vitt végbe tanítványaival, halála után feltámadt.”

Nem szűztől született, az anyja nyolcadik fia volt, és magának istennek a megtestesülése. A legendák szerint feltámadt, és a mennybe emelkedett. Kilenc jellemzőből kettő igaz rá.

(3) *Dionüsziosz*

„Dionüszosz, Görögországból. Egy szűz gyermeke, december 25-én született. Vándor tanító, csodákat vitt végbe, például a vizet borrá változtatta. Úgy utaltak rá, mint a királyok királya, Isten egyszülött fia, Alfa és Omega, stb. És halála után szintén feltámadt.”

Dionüsziosz Zeusz fia volt és az anyja egy emberi nő volt, aki azonban nem szűzen foganta őt. A mitológia szerint megváltó volt, és az imádata során gyakran került elő a bor is, hiszen a bor és a mámor istene volt.

(4) *Mitra*

„A perzsa Mitra, szűztől való, szintén december 25-i születésű. 12 tanítványa van, csodatevő. Halála után három nappal feltámad. Úgy is említik, mint az Igaz, a Fény. Érdekes módon Mitrát vasárnaponként dicsőítették.”

A mitológia szerint Mitra a fény és megmentés képviselője volt. Megjelenik az imádatában a kenyér és a bor használata, de azok nem úgy, mint a testének jelképei. A halála után felment a mennybe.

A film tényként említi, hogy mindezekkel a jellemzőkkel rendelkezett az általa megnevezett többi „megváltó” is. Azonban egy kis kutatás rávilágít, hogy azok csakis Jézusra jellemzőek. (További információkért lásd: Phil Porvaznik: *Evidence for Jesus and Parallel Pagan „Crucified Saviors” Examined*, 2007. Elérhető angolul a következő webhelyen: <http://www.bringyou.to/apologetics/JesusEvidenceCrucifiedSaviors.htm>).

3.4. A film téves elképzelése Jézusról

„Jézus Krisztus Betlehemben született, december 25-én, Szűz Máriától.”

Jézus Krisztus pontos születési dátuma ismeretlen, de az biztos, hogy nem december 25-én született. A Biblia nem nevezi meg a dátumot, de a körülményekből nyilvánvalóan kiderül, hogy nem akkor született, mint mikor ma ünnepeljük.

Jézus születésekor a pásztorok kint voltak a mezőn, és a nyájukra vigyáztak: „Pásztorok tanyáztak azon a vidéken a szabad ég alatt, és őrködtek éjszaka a nyájuk mellett” (Lk 2:8). Az izraeli éghajlati viszonyok miatt tudjuk, hogy a decemberi időjárás ezt nem tette volna lehetővé. „A nyájak (...) fedél alatt töltötték a telet; már ebből is látható, hogy a karácsony hagyományos téli időpontja aligha lehet helyes, mert az evangélium azt mondja, hogy a pásztorok a mezőn voltak” (Henri Daniel-Rops: *Daily Life in the Time of Jesus*, New York, 1962, p. 228). „Krisztus születésének időpontja ismeretlen. Az evangéliumok sem a napot, sem a hónapot nem közlik” (*New Catholic Encyclopedia*, 1967. III. kötet, p. 656).

Jézus születését vannak, akik március-áprilisra, míg vannak, akik szeptember-októberre teszik, de semmiképpen sem decemberre. A december 25-ei születési dátum valóban a pogány mitológiából származik, és nem a Szentírásból: „Krisztus születésnapját azért tették a téli napforduló idejére (...) mert a Mithra tisztelők ezen a napon – amelyen a nap visszafordul és megkezdji útját észak felé – tartották meg a *dies natalis Solis Invicti* (a legyőzhetetlen Nap születésének) ünnepét. 274. december 25-én Aurelianus kikiáltotta a napistent a 'birodalom legfőbb védelmezőjének', és templomot szentelt számára a Mars mezején. A karácsony az időből ered, amikor különösen nagy buzgalommal üzték Rómában a napkultuszt” (uo. p. 656).

„Keleti csillag jelezte jövetelét, amit három király követett...”

A három király valójában nem király volt, és a számuk sem biztos: „Amikor Jézus megszületett a júdeai Betlehemben Heródes király idejében, íme, bölcsek érkeztek napkeletről Jeruzsálembe” (Mt 2:1). Nyilvánvaló, hogy az utazók bölcsek vagy asztrológusok voltak, nem pedig királyok. A számukra vonatkozóan nem tartalmaz információt a Szentírás, hacsak azt nem, hogy háromféle ajándékkal érkeztek (Mt 2:11), de ez nem bizonyítja, hogy hárman kellett lenniük.

„12 évesen tanító, 30 évesen keresztelti meg János; munkássága itt kezdődik.”

Az evangélium szerint 12 évesen Jézus nem lett tanító. Nem folytatott ilyen tevékenységet egészen a szolgálata kezdetéig. Egy alkalommal a Templomban beszélt a tanítókkal, de ez még nem minősíti őt tanítóvá (Lk 2:41-52). Ahelyett, hogy tanítóként ismerték volna ez alatt az idő alatt, úgy utaltak rá, mint az ács fiára (Mt 13:55).

Az a Jézus-kép, amely segítségével Krisztust a napimádat tárgyává akarja tenni, összerosva más pogány mondák szereplőivel, egyszerűen nem létezik. Érveinek egy része nem a Bibliából származik, hanem a kialakult hagyományokból, amelyeket maguk a keresztények sem fogadnak el általánosan.

3.5. A korszakok

A film következő része egy ősi csillagászati megfigyeléssel foglalkozik. Ennek vizsgálata jelen tanulmánynak nem témája. Most itt csak azt fogjuk megnézni, hogy a rendező állítása igaz-e, és valóban megjelennek-e a korszakokról szóló elképzelések a Bibliában.

„A rengeteg, Bibliában található asztrológiai-asztronómiai metafora közül az egyik legfontosabb a „Korok” szóval kapcsolatos. A szövegben számos utalás van a korokra. Hogy ezt megérthessük, meg kell ismernünk a Napéjegylenlőségek előrehaladásának jelenségét. Az ősi egyiptomiak és az őket megelőző civilizációk rájöttek, hogy körülbelül 2.150 évente a Nap a tavaszi napéjegylenlőség reggelén a zodiákus más csillagjegyében kel fel. Ezt a Föld enyhe, lassú függőleges imbolygása okozza. Úgy tűnik, hogy a csillagjegyek visszafelé haladnak, és nem az évi megszokott irányban. Kb. 25.765 évbe telik mind a 12 jegyen történő áthaladás. Ez a Nagy Év-nek hívott ciklus, az ősi társadalmak ezt jól ismerték. Minden 2150 éves periódust Kornak neveztek.”

Egy-egy ilyen csillagászati egységet tehát „kor”-nak neveznek. A Bibliában is találkozunk ezzel a szóval: „Íme én minden nap veletek leszek *e kor* célba érkezéséig” (Mt 28:20, CSIA). A filmben említett eonok a következők: (1) Kr.e. 4300-2150 között Taurusz, a Bika kora, (2) Kr.e. 2150-től Kr.u. 1-ig Aries, a Kos kora, (3) Kr.u. 1-2150-ig a Halak kora, (4) Kr.u. 2150-4300-ig a Vízöntő kora. E korok bibliai összefüggéseiről ezt mondja: „Általánosságban mondván a Biblia átmegy mindhárom koron, és előrevetíti a negyediket.” Ennek jeléül pedig összegyűjti azokat a motívumokat, amelyek az egyes korokra utalhatnak.

- (1) Mózes idejében a nép egy aranyborjút imádott, amely pontosan a Bika korában történt, így az imádott borjú valójában erre a korra történő utalás – állítja a film. Azonban ha a szöveget szemügyre vesszük összefüggéseiben, figyelembe véve az előzményeket is (Mózes első és második könyve), akkor láthatjuk, hogy az nem tartalmaz semmiféle csillagászati utalást. A zsidókra nem volt jellemző, hogy a csillagokból akarták volna megtudni a jövőt, vagy hogy a csillagjegyek által meghatározott módon számolták volna az időt (eonok, „Nagy Évek” stb.). Az azonban jellemző volt rájuk, hogy időnként bekapcsolódtak szomszédaik bálványimádásába (Bír 2:13, 1Kir 16:31, 22:54, 2Kir 17:16, ApCsel 7:43). A csillagászati utalások hiánya miatt sokkal valószínűbb, hogy a zsidók által készített aranyborjú nem Tauruszra, a bikára utalt, hanem Ápiszra, az egyiptomiak bika képű Istenére. Ez valószínűnek tűnik, hiszen a zsidók nemrég hagyták el Egyiptomot, és a biztonság érdekében szerettek volna visszatérni oda. Logikus, hogy épp ezért igyekeztek elnyerni az egyiptomi istenek jóindulatát (2Móz 14:11-12, 16:3).

- (2) A Bika korát Mózesrel a Kos kora váltotta fel, ezért fújják meg a zsidók a mai napig a kos szarvát – állítja a film. Azonban ezen az egy motívumon kívül semmi más nem utal a kos korszakára a teljes Bibliában. És ha önkényesen kiválasztunk egy motívumot, amivel magyarázzuk a saját elméletünket, akkor miért nem tesszük ugyanezt a többivel is, és miért nem keressük meg azok allegorikus jelentését is? Pl. mire utal a delfin (2Móz 39:34), a bagoly (Ézs 34:15), a gólya (Zsolt 104:17), és tovább sorolhatnánk még az állatokat, amelyek beazonosításra várnak.
- (3) A film szerint Jézussal a Halak kora érkezett el, és ezért a két hal többször is megjelenik az Újszövetségben: Jézus öt kenyérral és két hallal etetett meg 5000 embert (Mt 14:17), tanítványaiul hívott el két halászt, a kereszténység egyik jelképe napjainkban a hal. Ezek azonban olyan előfordulások, amelyeknek valójában nincs kapcsolatuk a Halak korával. Ha a két hal a Halak korára utal az 5000 ember megvendégeléséről szóló történetben, akkor mire utal ugyanott az öt kenyér? Miért csak két halászt említ meg a film Jézus tanítványai közül, mikor a 12-ből többen is halászok voltak? (Talán azért, mert az már nem a két halra és a Halak korára irányítaná a nézők figyelmét.) Miért nem említ más, halakkal kapcsolatos történeteket is, pl. a csodálatos halfogásokat, ahol a halaktól roskadoztak a hálók? Ezekben a történetekben hogyan kapcsolódik a Halak korához a kifogott halak nagy mennyisége? „Jézus hala” pedig, ahogyan a film nevezi, nem a halak csillagképre utal, hanem magára Jézusra. Ennek felismeréséhez csak egy kicsi görög nyelvismeret szükséges (vagy tudományos őszinteség, hogy a tényeknek utánajárjon a rendező). A görög nyelvben ugyanis az *ichtüsz* a hal szavunk megfelelője. Ez pedig egy mozaikszó, amelynek jelentése: Jézus Krisztus Isten Fia, Megváltó. (Görögül: Iesus Christos Theou Uios Soter.)
- (4) Jézus után pedig, a Halak kora végén érkezik el a Vízöntő kora – állítja a film. A vízöntő korára történő bibliai utalásról pedig ezt mondja:

„Amikor pedig Jézust megkérdezik tanítványai, mikor lesz újbóli eljövetele, ő így válaszol (Lukács 22:10): 'Ímé, mikor bementek a városba, szembe jó veletek egy ember, ki egy korsó vizet visz; Kövessétek őt abba a házba, amelybe bemegy.' Ez messze az egyik legegységelműbb csillagászati referencia. Az ember Aquariust, a Vízöntőt jelenti, akit mindig egy korsóból vizet öntő emberként ábrázolnak. Ő a Halakat követő Kort jelzi. És mikor a Nap (Isten Napja) kilép a Halak Korából (Jézus), belép a Vízöntő Házába, úgy, ahogy a Vízöntő követi a Halakat a napéjegylenlőség előrehaladásában. Jézus így mindössze annyit mondott, hogy a Halak Korát a Vízöntő Kora követi.”

Érdeemes odafigyelni a szövegre, ugyanis pontatlanul idézi a Szentírást. Az említett beszélgetés Jézus és a tanítványok között nem akkor volt, amikor az újbóli eljöveteléről kérdezték a tanítványok. Amikor erre voltak kíváncsiak, akkor Jézus világos jeleket említett nekik, amelyek megelőzik majd visszatérését (ld. Mt 24-25, Mk 13, Lk 17, 21). Jelen esetben azonban a körülmények mások voltak. A tanítványok azt kérdezték Jézustól, hogy hol készítsék el a közelgő ünnepre a

pászkaevacsorát. Erre válaszul mondta Jézus, hogy kövessék azt az embert, akinél korsó van. A korsó víz pedig annyira jelentéktelen motívum volt a történetben, hogy Máté párhuzamos beszámolója említést sem tesz róla (Lk 22:7-13 vö. Mt 26:17-25).

Egy kérdésen még el kell gondolkodnunk e korokkal kapcsolatban. (1) Ha a bika, a kos, a halak és a vízöntő egy-egy új kor jelképei, akkor miért jelennek meg rendszeresen más korokban is? A bika hosszú évszázadokon át (a kos és a halak korában egyaránt) az áldozatoknál használt állat volt. Egészen addig áldoztak bikákat (és más állatokat) a zsidók, amíg Kr.u. 70-ben le nem rombolták a jeruzsálemi Templomot. Ha a bika a Szentírásban a Bika korára utal, akkor mire utalnak a bárányok, galambok, a vörös tehén, a delfinbőr és más jellemvonások, amelyek végigkísérik a Bika korát, más korokkal együtt? (2) Ha a kos jellemző utalás a Kos korára, akkor miért nem jelenik meg az adott korban többször is? Az egyéb megjelenéseit miért nem vonatkoztatjuk szintén a Kos korára? Pl. a Dániel 8. fejezetében található bak és kos küzdelme milyen mögöttes tartalommal bír az eonokkal kapcsolatban? Vagy ha itt nem az eonokra vonatkoztatjuk, akkor más helyen miért? (3) A vízöntőre történő utalás a Lk 22:10-ben miért utal jobban a Vízöntő korára, mint mondjuk Rebeka (1Móz 24:15)? Rebeka és az ember a korsóval Lukács evangéliumában egyaránt utalhatna a Vízöntő korára – csupán több ezer év eltéréssel.

Amikor a film igyekszik az egyes eonokat beazonosítani a Bibliából, nem pontosan idézi a bibliaverseket, és figyelmen kívül hagyja ugyanazoknak a motívumoknak az egyéb megjelenéseit. A film próbálkozása a bibliai bizonyítékok bemutatására nem több, mint egy ateista próbálkozása arra, hogy a Szentírásból bizonyítsa, hogy nincs Isten: kiragadja a „nincs Isten” kifejezést (Zsolt 10:4, 14:1, 53:2), és nem veszi figyelembe a tágabb bibliai összefüggéseket.

A Szentírás átfogó tanulmányozásából megláthatjuk, hogy abban nem jelennek meg a különböző állatövi jegyekre utaló eonok. Az pedig, hogy sok helyen a Biblia használja az eon (pontosabban aion) szót, annak tudható be, hogy görög nyelven íródott, és a nyelvnyelvtani rendszerét figyelembe kell vennünk. Bár megjelenik a *tartarosz* kifejezés is a Bibliában (2Pt 2:4), az mégsem a mitológiai helyre utal. Más jelentést tulajdonít ugyanannak a kifejezésnek. Ugyanez a helyzet az eon kifejezéssel is: megegyező szót használ valami egészen másnak a leírására, mint amit ismerhetünk a mitológiából, asztrológiából.

Továbbá a film kijelenti a „világ végével” kapcsolatban:

„Az egész világvége-koncepció egy félreértelmezett csillagászati allegória. Próbáljuk ezt elmondani annak a 100 millió amerikaiaknak, akik hisznek a világ végében.”

Az általa említett „világvége-koncepció” azonban nem az eon kifejezés félreértelmezésén alapul. Valójában a Jézus visszajövetelével kapcsolatos bibliaversek között nem is sokat

említik azt, amelyet a film idéz a Mt 28:20-ból. Vannak olyan szakaszok az Írásban, amelyek szilárdabban alátámasztják Jézus visszajövetelét. Természetesen a keresztények különböző véleményen vannak a „világvége” eseményeinek pontos sorrendje tekintetében, de egyetértenek abban, hogy Jézusnak lesz egy fizikailag látható visszajövele, amely véget vet a jelenlegi világrendnek, felállítva egy újat (Zak 14:4 vö. ApCsel 1:9-11, Mt 24, Mk 13, Lk 17, 21, 1Thessz 4:13-5:4, 2Thessz 1:7, 2Pt 3:1-14, Jel 1:7-8, 19:11-21, 20:4, 21:1-8).

3.6. Nőé és az özönvíz

„A plagizálás folyamatos. Noé bárkájának története is ilyen, az Özönvíz-jelenségre több mint 200 utalást találhatunk, más-más helyen és időben.”

A film azt állítja, hogy a Biblia a többi nemzet özönvíz-történetét vette át, és így került be az a zsidók vallásába. Egy fontos tényt azonban figyelembe kell vennünk: akkor, amikor az özönvíz megtörtént, a zsidó nemzet még nem létezett. Ábrahámnak tett Isten ígéretet arra, hogy az utódait nagy néppé teszi (1Móz 17:2), de ez az özönvíz után történt. Hogy helyesen tudjuk megérteni az özönvízről szóló különböző beszámolók jelentőségét, vissza kell mennünk a történelemben.

Isten ezt az utasítást adta az embernek: „Szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be és hódítsátok meg a földet. Uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain és a földön mozgó minden élőlényen” (1Móz 1:28). Ugyanezt a tervet ismételte meg Isten az özönvíz után is Nőének: „Ti azért szaporodjatok, sokasodjatok, népesítsétek be a földet, sokasodjatok rajta” (1Móz 9:7)! Az emberek azonban az özönvíz után eltelt időben nem akarták Isten tervét véghez vinni a földön. Épp ellenkezőleg, egy helyen akartak maradni, és ezt mondták: „Gyertek, vessünk téglát, és égessük ki jól! És a téglá lett az építőkövük, a földi szurok pedig a habarcsuk. Azután ezt mondták: Gyertek, építsünk magunknak várost és tornyot, amelynek teteje az égig érjen; és szerezzünk magunknak nevet, hogy el ne széledjünk az egész föld színén” (1Móz 11:3-4). Pontosan az történt, mint a Jézus utáni Jeruzsálemben, ahonnan a keresztények nem akartak elmenni, hogy Jézusról beszéljenek a világon mindenütt (ApCsel 1:8). Isten pedig egy üldözést támasztott, amely szétszélesztette őket, hogy eleget tegyenek feladatuknak (ApCsel 8:1-4). Hasonló dolog történt a Babel tornyánál is. Isten összezavarta az emberek nyelvét (létrehozva a nyelvcsaládokat), és előidézte, hogy az emberek szétszéledjenek a földön. Ahogy elmentek és letelepedtek a föld különböző területein, magukkal vitték korábbi ismereteiket, hagyományaikat, történeteiket. És mivel ez a szétszéledés már az özönvíz után volt, így magukkal vitték ezt a történetet is.

Annak az oka, hogy a különböző népek özönvíz-beszámolóiban között látunk bizonyos eltéréseket, annak tudható be, hogy az azokat továbbadó népek egymástól elszigetelve éltek, és hagyományrendszerük is eltérő módon fejlődött. A hasonlóságok azonban mutatják, hogy mindegyik közös eredetre vezethető vissza (ld. az alábbiakat).

A következő felsorolás a világ minden részéről származó özönvíz-beszámolókat hasonlítja össze. Az összehasonlítás során a számok jelölik azokat a jellemzőket, melyek az adott elbeszélésben megjelennek.

A jellemzők: (1) víz általi pusztulás
(2) isteni ok
(3) előzetes figyelmeztetés
(4) emberek megmenekülése
(5) állatok megmenekülése
(6) hajó általi megmenekülés

A beszámolók:

Ausztrália, Kurnai:	(1) (4)(5)(6)
Babilon, Berossus elbeszélés:	(1) (3)(4)(5)(6)
Babilon, Gilgames eposz:	(1)(2)(3)(4)(5)(6)
Bolívia, Chiriguano:	(1)(2)(3)(4) (6)
Borneó, Sea Dayak:	(1) (4)(5)(6)
Burma, Singpho:	(1) (4)(5)(6)
Egyiptom, Halottas könyv:	(1)(2)(3)(4) (6)
Észak-Afrika, Masai:	(1)(2)(3)(4)(5)(6)
Fidzsi-szigetek, Walavu-levu:	(1)(2) (4) (6)
Francia Polinézia, Raiatáa:	(1)(2)(3)(4)(5)
Görögország:	(1) (4)(5)(6)
Guyana, Macushi:	(1)(2) (4)(5)(6)
India, Andaman szigetek:	(1)(2) (4) (6)
India, Bhil:	(1) (3)(4)(5)(6)
India, Kamar:	(1)(2)(3)(4) (6)
Irán, Zend-Avesta:	(1) (3)(4)(5)
Izland	(1)(2) (4) (6)
Kanada, Cree:	(1)(2) (4)(5)(6)
Kanada, Montaganis:	(1)(2)(3)(4)(5)(6)
Kína, Lolo:	(1)(2) (4)(5)(6)
Kuba:	(1) (3)(4)(5)(6)
Malajzia:	(1)(2) (4) (6)
Mexikó, Chimalpopoca Kódex:	(1) (3)(4) (6)
Mexikó, Huichol:	(1) (3)(4)(5)(6)
Olaszország:	(1)(2) (4) (6)
Oroszország, Vogul:	(1) (3)(4) (6)
Peru:	(1) (3)(4)(5)
Új Zéland, Maori:	(1)(2) (4) (6)
USA (Alaszka), Kolusches:	(1) (3)(4)(5)(6)
USA (Alaszka), Tlingit:	(1)(2) (4)(5)(6)
USA (Arizona), Papago:	(1) (3)(4)(5)(6)
USA (Hawaii), Nu-u legendája:	(1)(2) (4)(5)(6)
Vanuatu, Melanéziaiak:	(1) (4)(5)(6)
Vietnám, Bahnar:	(1) (4)(5)(6)
Wales, Dwyfan/Dwyfach legenda:	(1) (4)(5)(6)

(Forrás: *Insight on the Scriptures, WTBS, New York, Vol. 1. p. 328*)

Mindezek az egymástól távoli helyekről származó történetek azt mutatják, hogy valóban lennie kellett egy özönvíznek, még az előtt, hogy a népek fejlődése szétvált és ilyen különböző irányt vett volna. Az eltérő kultúrák elbeszélései az özönvízről nem azt jelentik, hogy a Biblia plagizálna, hanem azt, hogy egy történelmi esemény ilyen eltérő kultúrákban is nyomot hagyott.

3.7. A történelmi Jézus

A film ezt az állítást fogalmazza meg Jézus Krisztus személyével kapcsolatban:

„Továbbá létezik bárminemű nem-bibliai történelmi feljegyzés egy Jézusról, Mária fiáról, aki keresztülkaszul utazgat 12 követőjével, és csodákat tesz? Számos történetíró élt a Mediterrániumban Jézus élete idején. Hányan dokumentáltak róla? Egyikük sem.”

A film felsorol különböző történetírókat, akik nem tesznek említést Jézusról. Azonban nem várhatjuk, hogy a Mediterráneum történetírói mindannyian írjanak egy viszonylag kis nemzet (a zsidók) körében végbement eseményekről. Jézus idejében többen is felkeltek, azt állítva magukról, hogy ők a Megváltók (ApCsel 5:35-39). Nem különösebben keltette fel a figyelmüket egy újabb vándortanító. Nem is várhatjuk el, hogy a római érdekeltségű történetírók említést tegyenek a vallásukkal ellentétes személyekről, akik egyébként sem keltik fel olvasóközönségük figyelmét.

Természetesen nem csak ezek a források állnak rendelkezésünkre, hogy megvizsgáljuk, valóban létezett-e Jézus. Maga a film is megemlíti további történelmi forrásokat, amelyek – bár a *Zeitgeist* leértékeli őket – valójában fontos információkkal szolgálnak számunkra. Ilyen történetírók pl. ifj. Plinius, Suetonius és Tacitus. Ezt mondja a film róluk: „Ők csak néhány mondatot szentelnek neki, de csak Krisztusként hivatkoznak rá, ami nem egy név, hanem egy cím. Jelentése: a Felkent.” A rendező ismét nem cáfolja meg önmagát. Kiragadja az idézeteket a szövegekörnyezetükből – jelen esetben olyannyira, hogy a teljes mondatot sem idézi, csupán a számára lényeges „Krisztus” szót emeli ki. Nézzük most meg összefüggéseiben ezt a három idézetet, hogy lássuk, miről is beszélnek:

Ifj. Plinius 96. számú levele, amelyet Kr.u. 112-ben írt:

„Uram, alapelvnek tekintetem, hogy mindek kétes ügyet eléd terjesszek. Mert hiszen ki tudna jobban eligazítani bizonytalanságomban, vagy segíteni tájékozatlanságomban? Keresztények ügyében folytatott törvényszéki eljárásokon még sohasem vettem részt; ezért nem is tudom, mit és milyen mértékben büntessenek, vagy akár nyomoztassak. Igen fennakadtam például azon, hogy tekintettel kell-e lenni a vádlottak életkorára, vagy pedig egészen zsenge korúak és már meglett emberek között nem kell-e különbséget tenni; vádelejtéssel járhat-e a beismerés; vagy olyan személy számára, aki valaha keresztény volt, ne legyen-e enyhítő körülmény, ha megtagadja hitét; és vajon magát a keresztény nevet kell-e büntetni, akkor is, ha az illető semmi bűnt sem követett el, vagy pedig a keresztény névhez hozzátapadó bűnöket? Eddig azok ellen, akiket a kereszténység vádjával terhelten idéztek ítélőszékem elé, a következő módon jártam el. Megkérdeztem tőlük, keresztények-e. Azokat, akik keresztényeknek vallották magukat, másodszor és harmadszor is megkérdeztem, de büntetéssel

fenyegettem meg őket. Akik még ezután is kitartottak, azokat kivégeztettem. Mert meggyőződésem, hogy függetlenül vallomásuk tartalmától, makacsságukért és csökönyösségükért megérdemelték ezt a büntetést. Másokat, akik ugyanebben a tébolyban szenvedtek, csak bűnösöknek bélyegeztem, és Rómába szállítottam, mivel római polgárok voltak. Majd a törvényszéki eljárás miatt, már amint történni szokott, mások ellen is felmerült ez a vád, úgyhogy több eset került elém. Kaptam egy névtelen feljelentést, amelyen sok név szerepelt. Akik kijelentették, hogy nem keresztények, és nem is voltak azok, amennyiben útmutatásom szerint az istenekhez fohászokdtek, és képmásod előtt, amelyet erre a célra az istenszobrokkal együtt odaállítottam, tömjén- és boráldozatot mutattak be, azonkívül káromolták Krisztust – márpedig az igazi keresztények ilyesmire állítólag semmi áron sem kényszeríthetők –, azokat elbocsátottam. Mások, akik a névsorban szerepeltek, bevallották, hogy keresztények, de ezt hamarosan visszavonták: csak voltak, de már nem azok; egyesek három, mások még több, sőt egyik-másik már húsz esztendeje nem. Ezek mind áldozattal tisztelték képmásodat és az istenek szobrait, és káromolták Krisztust. A jelentések szerint azonban az a legnagyobb vétjük vagy eltévelyedésük, hogy bizonyos meghatározott napon hajnalhasadta előtt összegyülekeznek, és váltakozva karban énekelnek az istennek hitt Krisztus tiszteletére, és esküvel kötelezik magukat, nem ám valami gaztetre, hanem arra, hogy nem lopnak, nem rabolnak, nem követnek el házasságtörést, nem szegik meg esküjüket, a rájuk bízott letét kiadását felszólítás esetén nem tagadják meg. Ennek végeztével rendszerint szétszélednek; majd ismét összejönnek, hogy közösen fogyasszák el közönséges és ártalmatlan lakomájukat; ezt azonban abbahagyták, miután parancsodra betiltottam a titkos társaságokat. Éppen ezért annál szükségesebbnek tartottam, hogy két szolgálóleányból – ezeket ők diakonisszáknak nevezik – még kínvallatás árán is kivegyem az igazságot. Nem találtam bennük egyebet ostoba, határtalan babonaságnál. Ezért elnapoltam az ügy kivizsgálását, és hozzád fordulok tanácsért. Mert meggondolásra méltónak láttam ezt a dolgot, legfőképpen a vádlottak nagy tömege miatt; ugyanis mindenféle korú, mindenféle társadalmi osztálybeli emberek, férfiak és nők vegyest, igen sokan kerültek és kerülnek a vád alá. Nemcsak a városokban, hanem a falvakban és a tanyákon is elharapódzott ennek a babonaságnak a ragálya; ezt azonban véleményem szerint meg lehet állítani, és meg lehet szüntetni.” (Idézi: apologia.hu)

Suetonius Kr.u. 120 körül íródott műve:

„A zsidókat, akik Chrestus bujtotgatására szüntelenül zavarogtak, [Claudius] kiűzte Rómából.” (Gaius Suetonius Tranquillus: *A caesarok élete*, Magyar Helikon, Budapest, 1975. p. 224)

Tacitus (Kr.u. 55-120) által írt beszámoló:

„Ezért a híresztelés elhallgattatása végett Nero másokat tett meg bűnösnek, és a legválogatottabb büntetésekkel sújtotta azokat, akiket a sokaság bűneik miatt gyűlölt és Christianusoknak nevezett. Christust, akitől ez a név származik, Tiberius uralkodása alatt Pontius Pilatus procurator kivégeztette, de az egyelőre elfojtott vészes babonaság újból előtört, nemcsak Iudeában, e mételey szülőházájában, hanem a Városban [Rómában] is, ahová mindenünnen minden szörnyű és szégyenletes dolog összefolyik, s hívekre talál. Így hát először azokat fogták össze, akik ezt megvallották, majd az ő vallomásuk alapján hatalmas sokaságra nem is annyira a gyűjtogatás vádját, mint inkább az emberi nem gyűlöletét bizonyították rá.. És kivégzésüket még csúfsággal is tetézték, hogy vadállatok bőrébe burkoltan kutyák marcangolásától pusztuljanak, vagy keresztre feszítve, és amikor bealkonyodott, meggyújtva éjszakai világításul lángoljanak. Nero a kertjeit ajánlotta fel e látványosság céljára, és cirkuszi játékokat rendezett, amelyen kocsisruhában a nép közé vegyült, vagy kocsi szallott. Ebből, bár bűnösök voltak és a legsúlyosabb büntetést is megérdemelték, szánalom támadt, mivel nem a közjó érdekében, hanem egy ember kegyetlensége miatt kellett elpusztulniuk.” (*Tacitus összes művei*, II. kötet, Magyar Helikon, Budapest, 1970. pp. 402-403)

E három idézetből – összefüggéseiben – látható, hogy a történetírók úgy utaltak Jézusra, mint a kereszténység alapítójára, és mint akit a keresztények Istenként imádnak. Ugyanezt a tényt támasztja alá egy 1938-as lelet, amelyre a Kr.u. 79-ben elpusztult Pompei és Herculaneum romjai között bukkantak. Egy falba süllyesztett oltárt találtak, amelyben egy fakereszt volt. A keresztényeken kívül senki másnak nem lett volna érdeke, hogy egy kivégzőeszközt helyezzen el saját oltárán, ha csak nem egy olyan Istent imád, aki keresztben halt meg az emberekért. Egy másik lelet is alátámasztja Jézus létezését, és azt, hogy Istenként imádták a követői. 1857-ben találtak egy rajzot Rómában, amely egy férfit ábrázol egy keresztre feszített, számar fejű személy társaságában. A rajzon a következő felirat olvasható: *Alexamenosz: Szebete Theó* (Alexamenosz [mondja]: imádjátok Istent!). Ez a rajz senki másra nem utalhat, csakis Jézus Krisztusra, akit a követői Istenként imádtak, noha a rómaiak szerint nem volt más, mint egy nevetséges, keresztre feszített férfi.

A film említést tesz még Josephus Flaviusról, aki munkásságával kapcsolatban megjegyzi: „A negyediket Josephus-nak hívták, és munkásságáról már több száz éve bebizonyosodott, hogy hamisítvány.” Ez a mondat egyszerűen nem igaz. Josephusnak valóban van egy szövegrészlete, amelynek hitelességét nem fogadja el mindenki, de ez az egy részlet még nem ad okot, hogy egész munkásságát hamisítványnak tekintsük. Az említett szövegrész, amely kérdéses, a következő:

„Ebben az időben élt Jézus, ez a bölcs ember, ha ugyan szabad őt embernek neveznünk. Ugyanis csodákat művelt és tanította az embereket, akik szívesen hallgatják az igazságot, és sok zsidót és görögöt megnyert. Ő volt a Krisztus. És ámbár főembereink följelentésére Pilatus keresztre feszíttette, most is hívek maradtak hozzá azok, akik addig szerették. Mert harmadnap feltámadt és megjelent közöttük, mint ahogy Istentől küldött próféták ezt és sok más csodálatos dolgot előre megjövendöltek felőle. S még ma is megvan a keresztények felekezete, amely róla vette a nevét” (Josephus Flavius: *A zsidók története*, XVIII, 63-64, Talantum, Budapest, 2007).

Ha ezt az idézetet teljesen figyelmen kívül hagyjuk, akkor is találunk olyan utalásokat Josephus Flavius munkásságában, amelyet a tudósok egyöntetűen eredetinek tekintenek:

„Tehát a nagytanácsot törvényszéki ülésre hívatta össze, és eléje állította Jakabot, aki testvére volt Jézusnak, akit Krisztusnak neveznek, s még néhány más embert; törvénysértéssel vádolta őket, és végül megköveztetette” (uo. p. 581).

A fenti idézettel kapcsolatban a következőket mondta Dr. Edwin Yamauchi, a Miami Egyetem (Ohio, USA) professzora: „Nem ismerek olyan kutatót, aki sikerrel vitatta volna ezeknek a mondatoknak az eredetiségét. L. H. Feldman állapította meg ezzel kapcsolatban, hogy ha ez későbbi keresztény betoldás lenne, akkor bizonyára magasztosabb leírást adna Jakabról. Itt van tehát egy utalás Jézus testvéreire, aki minden bizonnyal Jézus feltámadása utáni megjelenése nyomán tért meg (amire a Jn 7,5 és az 1Kor 15,7 összevetése alapján következtethetünk), és megerősíti azt a tényt, hogy már ekkor éltek emberek, akik Jézust Krisztusnak tartották, ami azt jelenti, hogy Felkent, azaz Messiás” (Lee Strobel: *A Jézus-dosszié*, Harmat, Budapest, 2006. pp. 93-94).

További bizonyítékok Jézus Krisztus létezésével kapcsolatban a következő, korabeli idézetek:

„Peszách előestéjén végezték ki Jézust, 40 napig kiáltott így előtte a kikiáltó: 'Jézust, a názáretit megkövezésre ítélték, mert varázslást művelt, Izráelt elcsábította és hűtlenné tette Istenhez. Aki azonban mentő körülményt tud a számára, jöjjön, mondja el'. De nem találtak mentő körülményt, és 40 napi várakozás után Peszách előestéjén kivégezték” (*Talmud, Szanhedrin 43/a*).

A Talmud idézete nem egyezik meg az evangéliumok beszámolójával, ennek okáról elmondhatjuk a következőket: „A Talmud leírása éles ellentétben áll az evangélium elbeszélésével, amely szerint Jézus halálos ítéletét a legnagyobb sietséggel hozták meg és hajtották végre. Véleményem szerint azonban az engedékenységről szóló elbeszélés célzatos és éppen ezért nem tekinthető történeti értékűnek” (Joseph Klausner: *Jézus és kora*, idézi: apologia.hu). Az idézetet elfogadhatjuk bizonyítéknak arra, hogy létezett Jézus, és ezt a tényt még az ellenségei is elfogadták és dokumentálták.

„A keresztények, mint tudod, a mai napig egy embert imádnak – egy különleges személyiséget, aki bevezette szokatlan szertartásaikat, és ezért keresztre feszítették. ... Látod, e félrevezetett teremtmények azzal az általános meggyőződéssel kezdik, hogy örökre halhatatlanok, ami megmagyarázza a halál iránti megvetésüket és önkéntes odaadásukat, amely annyira gyakori közöttük. Aztán eredeti törvényadójuk még azt is belevésztette az elméjükbe, hogy áttérésük pillanatától kezdve egymás testvérei. És megtagadják Görögország isteneit, és a keresztre feszített bölcsét imádják” (Szamoszatai Lukianosz: *Peregrinus haláláról*, 11-13, Kr.u. 2. század).

„Mi hasznuk lett az athéniaknak abból, hogy Szókratészt megölték? Éhínség és járvány tört rájuk bűnük büntetéséért. Mi hasznuk lett a szamosziaknak abból, hogy Püthagorasz megégették? Földjüket egy pillanat alatt homok borította el. Mi hasznuk volt a zsidóknak abból, hogy kivégeztették bölcs Királyukat? Királyságukat nem sokkal később lerombolták. Isten joggal állt bosszút ezért a három bölcs férfiúért. Az athéniakkal az éhség végzett, a szamosziakat elborította a tenger, a zsidók pedig lerombolva és földjükről száműzve teljesen szétszórva élnek. Püthagorasz nem halt meg igazán: Héra szobrában élt tovább. A bölcs Király sem halt meg igazán: az általa adott tanításban élt tovább” (Mara bar Szerapion Kr.u. 70 után írt levele bebörtönzött fiának).

„Két utalásról tudunk még. Julius Africanus a kb. Kr. u. 221-ben írt Kronográfia című művében (18:1) két világi író – sajnos elveszett – művéből idéz egy-egy mondatot: a samáriai Thallus (kb. Kr. u. 52) és a görög Phlegon (szintén 1. sz.) a Jézus halálakor hirtelen beálló sötétségről számoltak be” (apologia.hu).

A *Zeitgeist* megállapítása, miszerint Jézus sosem létezett, egyszerűen tarthatatlan. Az általa is bemutatott, Jézust megemlítő szerzőket nem szövegösszefüggésében idézi, Josephus Flavius munkásságát pedig teljes egészében elveti – de vajon milyen alapon?

(A téma további vizsgálatához ld. a következő könyvet: Lee Strobel: *A Jézus-dosszié*, Harmat, Budapest, 2006)

4. Következtetések

„Nem akarunk érzéseikben bántani senkit, de tudományosan korrektek akarunk lenni, és megmaradni annál, ami igaz. A kereszténység egyszerűen nem az igazságon alapul. Úgy találjuk, hogy a Kereszténység nem több egy római történetnél, amit politikai célokból hoztak létre. Az igazság az, hogy Jézus a Gnosztikusok keresztény szekta Napistene volt. És mint minden pogány Isten, egy mitológiai figura.”

Ha a film készítői valóban 'tudományosan korrektek akartak volna lenni', ahogyan ezt állították, akkor pontosan utánajártak volna a filmben bemutatott információknak, mint ahogyan ezt nem tették meg. Ennek két oka lehetséges: (1) a szándékos megtévesztés, amellyel igyekeznek félrevezetni az embereket, illetve (2) az intellektuális képességek hiánya, hogy egy ilyen horderejű kutatást elvégezzenek és bemutassanak. Maga a film bizonyítja, hogy megbuktak a maguk által támasztott mérce szerint, és nem voltak „tudományosan korrektek”.

Meglepő, hogy a Bibliát vádolják plágiummal. A plágium fogalmát a következőképpen határozhatjuk meg: (1) más publikált gondolatának saját gondolatként való bemutatása, (2) tartalmi idézet hivatkozás megjelölése nélkül, (3) szó szerinti idézet közlése idézőjelek és/vagy a pontos hivatkozás megjelölése nélkül. A filmet ért egyik vád pontosan a plágium, amely mindhárom részben tetten érhető. Olyan hangfelvételeket mutat be, amelyek eredetisége nem ellenőrizhető. Nem közli az idézetek pontos forrását (könyvek, folyóiratok stb.), így nem tud a néző további kutatást végezni.

Bár a *Zeitgeist* megpróbálja a kereszténységet leleplezni, mint egy ember alkotta intézményt, azt állítva, hogy csak politikai okokból, a társadalmi kontroll és manipuláció végett jött létre, láthatjuk, hogy állításai megdőltek. Így a filmrendező csatlakozhat azon személyek csoportjához, akik megpróbálták már megdönteni a kereszténység várfalait. Kétezer év alatt azonban még senkinek sem sikerült olyan érvet vagy elméletet felállítania, amely egy tollvonással áthúzná hitünket és történelmünket. Ennek oka Isten Szavában keresendő: „Emeljétek szemeteket az égre, tekintsetek le a földre, mert az ég szétfoszlik, mint a füst, és a föld szétmállik, mint a ruha, lakói pedig úgy elhullanak, mint a legyek. De az én szabadításom örökre megmarad, és igazságom nem rendül meg” (Ézs 51:6). „Az ég és a föld elmúlik, de az én beszédeim nem múlnak el” (Mt 24:35).

* * *

Hivatkozott fordítások:

Jelölés nélkül: Új fordítás (Magyar Bibliatársulat, Budapest, 1990); EF: Egyszerű fordítás (WBTC, 2003); CSIA: Újszövetség Csia Lajos fordítása szerint (Százszorszép Kiadó, Budapest, 2005).

Copyright:

Ez a tanulmány szabadon felhasználható, amennyiben az változtatások nélkül, ingyenesen, és a szerző megjelölésével történik.

(cc) 2008. Tóth Károly